

LES RELACIONS COMERCIALS ENTRE CATALUNYA I PORTUGAL DURANT EL SEGLE XV

Jordi Indiano. Llicenciat en Història

Els primers antecedents de relacions comercials entre Catalunya i Portugal ja els trobem al segle XIII, i sobretot, a partir del segle XIV. Per la Dolors Pifarré Torres sabem que al llarg del segle XIV, Lisboa era una escala segura dels vaixells catalans cap a Flandes. Això va fer que s'establissin importants colònies de catalans.¹ La Coral Cuadrada també ens parla del port de Lisboa com a punt de destinació dels comerciants catalans. Així *“el 1361, Francesc de Puig, mercader de Barcelona, rep de Salomó Domatic, jueu de la mateixa ciutat, una comanda de vint lliures, per un viatge a Lisboa”*².

En Luís Miguel Duarte, professor de la Facultat de Lletres de Porto (Portugal), en un dels seus articles, afirma que *“al llarg del segle XV vaixells catalans freqüentaven, amb progressiva assiduitat, els nostres ports”*³. Aquest mateix autor constata la presència, l'any 1432 a la ciutat de Porto, del mercader barceloní Martí de Reste. Deuria ser dels primers súbdits catalanoaragonesos en comerciar amb aquest port, pel què ens diu el propi Duarte: *“el 1432, en el segon port del regne [Porto], la presència de mercaders aragonesos semblava encara poc freqüent”*⁴.

Uns deu anys més tard, aquests intercanvis comercials ja semblaven més freqüents. Per l'Antoni de Capmany tenim constància que *“l'any 1443, els barcelonins i els portuguesos ja tenien mútua correspondència i ja comerciaven amb llurs ports respectius”*⁵. A més a més, *“a Lisboa també hi havien establert*

¹ DOLORS PIFARRÉ TORRES: *El comerç internacional de Barcelona i el Mar del Nord (Bruges) a final del segle XIV*, Publicacions de l'Abadia de Montserrat, Barcelona, 2002, p. 74.

² CORAL CUADRADA: *La Mediterrània, cruïlla de mercaders (segles XIII-XV)*, Rafael Dalmau Editor, Barcelona, 2001, p. 275.

³ LUÍS MIGUEL DUARTE: “Súbditos da Coroa de Aragão em Portugal no século XV. Comércio e segurança. Algumas notas”, *Revista da Faculdade de Letras*, Universidade do Porto, Porto, 1990, p. 71.

⁴ ídem, p. 75.

⁵ ANTONI DE CAPMANY: *L'antic comerç de Barcelona*, Editorial Barcino, Barcelona, 1937, p. 34.

*tràfic els catalans. Joan de Reverdit, hi tenia una casa de comerç administrada pel seu agent Berenguer Artigues*⁶.

Aquesta relació comercial no anava només en sentit Catalunya-Portugal, sinó també al revés, de Portugal cap a Catalunya. Per una carta citada per l'historiador portuguès Baquero Moreno, tenim coneixement de *"l'existència d'una important activitat comercial portuguesa al Mediterrani durant el segle XV"*⁷, tot i que ja al segle XIV ja hi trobem aquesta presència als ports catalans. L'any 1334, al port de Barcelona, foren segrestats set vaixells portuguesos carregats de blat⁸. Inclús a finals del segle XIII i principis del XIV, es constata la presència portuguesa al Mediterrani: *"Vers la mateixa època, finals del segle XIII o principis del XIV, les gents de l'Atlàntic penetraren a la Mediterrània. Castellans, més tard portuguesos... Als inicis del Tres-cents apareixen al Mare Nostrum mercaders i marins de Castella; sevillans establerts a Barcelona i a València; a més dels marins bascos, gents de Bermeo i de Sant Sebastià, fins i tot de Galícia i Portugal especialitzats en el comerç de la pesca salada per compte propi i de la llana al servei de Gènova"*⁹. El mateix Baquero Moreno, ens confirma que a partir de finals del segle XIII s'intensifiquen les relacions comercials: *"a partir del regnat de Dinis, Portugal intensifica el seu comerç marítim amb Aragó"*¹⁰.

Pel què fa al segle XV, aquest mateix autor afirma que la *"gran expansió del comerç portuguès al Mediterrani es donà a partir de la segona meitat del segle XV"*¹¹. Un exemple simptomàtic d'aquesta consolidació portuguesa a casa nostra, és el fet que el 22 de novembre de 1446, el regent Pere de Portugal – pare del que després seria rei dels catalans Pere el Conestable (1464-1466)-, nomenava Gonçal de Cerdal cònsol dels portuguesos a Catalunya. *"L'existència de nombroses demandes i qüestions com mestres de naus i mercaders nacionals que freqüentaven els ports del regne d'Aragó, constituí un*

⁶ ídem, pp. 34-35.

⁷ HUMBERTO BAQUERO MORENO: "Cartas do Infante dom Pedro aos Conselheiros de Barcelona", *Archivos do Centro Cultural Português*, Vol. IV, París, 1972, p. 20.

⁸ ídem, p. 20.

⁹ CORAL CUADRADA: op. cit., p. 258.

¹⁰ HUMBERTO BAQUERO MORENO: "Portugal: do Mediterrâneo ao Atlântico, no século XV", *Revista da Faculdade de Letras*, Universidade do Porto, Porto, 1996, p. 197.

¹¹ HUMBERTO BAQUERO MORENO: "Cartas do Infante dom Pedro ..", p. 21.

preciós indicatiu de les intenses relacions econòmico-marítimes que es processaven entre ambdós països"¹².

Un altre autor com en Gonçal de Reparaz, ens ha deixat escrit, que ja durant el segle XIII es produïren intercanvis comercials entre ambdós regnes: *"Els mercaders catalans que des del segle XIII sovintejaven les costes de Flandes, hi anaven i tornaven en naus generalment barcelonines que tocaven les costes portugueses, i alguns d'ells fins i tot residien a Lisboa. Així, s'establí el contacte continu i regular entre Portugal i Catalunya des de la segona meitat del segle XIII. Les relacions s'intensificarien a la centúria següent i eren molt actives en els primers anys del segle XV... I si, com veiem, els contactes comercials eren nombrosos, no escassejaven tampoc els político-diplomàtics, com era lògic*"¹³.

D'aquestes paraules cal retenir sobretot les dates, segona meitat del segle XIII i primers anys del segle XV, perquè coincideixen amb l'establiment d'aliances matrimonials entre ambdós regnes al més alt nivell. Així, a finals del segle XIII (1288) té lloc el casament entre Isabel d'Aragó, filla del rei Pere II de Catalunya, amb el rei Dionís I de Portugal. I a principis del segle XV (1428) assistim a un doble casament entre l'infant Pere de Portugal i Isabel d'Urgell, filla del Comte d'Urgell, i entre Elionor d'Aragó, filla de Ferran I de Catalunya, i Duarte de Portugal. Queda clara, doncs, la vinculació entre aliances matrimonials i relacions comercials en el cas de Catalunya i Portugal. I més en concret, la relació, al llarg de tot el segle XV, entre el casal d'Urgell i la casa reial portuguesa.

¹² ídem, p. 21.

¹³ GONÇAL DE REPARAZ: Mestre Jácome de Malhorca, cartógrafo do Infante. Contribuição para o estudo da origem da cartografia portuguesa, Coimbra Editora Lda., Coimbra, 1930, p. 41.